

באורים

ארץ ישראל אמנם מיועדת אך ורק לעם ישראל, אבל אין כאן מטרה לאומית מצומצמת, אלא מטרה אוניברסאלית של תיקון עולם. ישנה הקבלה בין חלוקת האנושות לעמים לבין חלוקת העולם לארצות, כאשר במרכז האנושות ניצב עם ישראל, ובמרכז העולם ניצבת ארץ ישראל. עם ה' וארץ ה' אינם נבדלים, אלא חלק בלתי נפרד מהעולם כולו, וזהו החלק המרכזי והמובחר שמורה את דרך הישר לכולם. 'ארץ ישראל לעם ישראל', זהו אינטרס כלל אנושי, ולא אינטרס צר של קבוצה מצומצמת. המציאות של האדם בעולם נתונה במסגרת כפולה של שני מרכיבים: מקום וזמן ['עולם, נפש, שנה', מאמר ד פסקה כה]. החבר עסק באדם - עם ה', ובמקום - ארץ ה', וכעת הוא מוסיף את הזמן - מועדי ה'. התרכובת של שלושת המימדים האלהיים יחד, מייצרת את העוצמה הרוחנית הגבוהה ביותר. הזמן והמקום אינם שני מרכיבים נפרדים שרק מייצרים שלימות עם האדם. בין הזמן והמקום האלהיים ישנה תלות, שקובעת אחדות מלאה ביניהם: המקום תלוי בזמן (הקרקע שובתת בשמיטה וחוזרת לבעליה ביובל), והזמן תלוי במקום (השבת והמועדים נקבעים לפי מחזור השמש היומי שבארץ ישראל).

הרחבות

1. סמיכות סוגיית הזמן לסוגיית המקום

ריה"ל מסמך כאן את סוגיית המקום, שבה הוא מסביר על קדושת ארץ ישראל ובית המקדש, לסוגיית הזמן, שבה הוא מסביר על קדושת הזמנים ובתוכם השבת. הזמן והמקום הם שניים משלושת מרכיבי המציאות. חלוקה זו מופיעה כבר בספר יצירה, שם כתוב: "עדים נאמנים, עולם ונפש ושנה" [ספר יצירה ב, ו]. לספר יצירה גרסאות וחלוקות רבות. המקור מתאים לפירוש ספר יצירה לרס"ג, מהדורת הרב קאפח. 'עולם', הינו מימד המציאות, מימד המקום, כל הדברים הקיימים שבידינו כדי לחוש בהם. 'שנה', היא מימד הזמן שמעניק משמעות ומסדר את חיינו. 'נפש', היא החיות הכללית ששיאה האדם, והיא המרכיב השלישי של המציאות. הרעיון שעומד בבסיס הסמיכות הזו הוא אחדות המציאות בכל שלושת רבדי ההופעה שלה. השורש (נפש), היציאה אל הפועל (זמן) והתכלית (עולם).

בנוסף, שכלנו שידוע לחשוב רק במושגים מוגבלים של זמן ומקום, לא יכול לתפוס את האלוהים כיוון שאינו גובל כלל במקום ('מלא כל הארץ כבודו') ולא בזמן ('אני ראשון ואני אחרון'). זוהי גם לשון הפתח אליה: "לית מחשבה תפיסא בך כלל" [תיקוני זוהר הקדמה דף י"ז].

שאלות לדיון

מדוע יש משמעות למקום שממנו התחילה השבת?
מדוע החכמות המסופקות התחזקו דווקא אחר סוף הנבואה?

טו **אמר החבר:** היא היתה מקדשת להישיר את העולם, קבועה לשבטי בני ישראל מעת ששפרדו הלשונות, כמו שצאמר: "בהנחל עליון גוים", ולא זכה אברהם בדבקות בענין האלהי ובכריתת הנרית עמו אלא אחר הגיעו לארץ הזאת במעמד בין הבתרים. ומה אהה חושב על קהל סגלה, היו ראויים לשם "עם ה'", ובארץ מיחדת שנקראה "נחלת ה'", בזמנים קבועים מאתו יתעלה, לא שהסכם עליהם, ולא שזלזלו מחכמות הפוכים, ולא מאזלת זה, אלא מה שנקרא "מועדי ה'", עם טהרות ועבודות ודברים ומעשים משערים מאתו, נקראים "מלאכת ה'" ו"עבודת ה'".

יז **אמר הפזרי:** בסדר הזה ראוי שיראה כבוד ה'.

יח **אמר החבר:** הלא תראה אין קבלה הארץ שבתות, כמו שצאמר: "שבת הארץ", ו"שבת הארץ שבת לה", ולא הטר למכרה לצמיתות, כמו שצאמר: "פי לי הארץ". ודע, פי שבתות ה' ומועדי ה' אומנם הם תלויים בנחלת ה'.

יט **אמר הפזרי:** האם אין תחלת קביעות הימים מסין, לפי שהיא תחלת הפזרן לשוב?

כ **אמר החבר:** אבל תחלת השבת אינה אלא מסיני, ומאלוש לפניו, מקום שפרד הפזן. ולא תפנס השבת אלא על מי ששקעה עליו השמש אחרי סיני בהדרגה עד סוף הפזר, ואחר כך אל מה שמתחת לארץ, ואחר כך אל סין אשר היא מזרח הישוב. ותקרא השבת לסין שמונה עשרה שעות אחרי ארץ ישראל, מפני שארץ ישראל כאמצע לישוב, ושקיעת השמש לארץ ישראל הוא חצי הלילה לסין, וחצי היום לארץ ישראל הוא שקיעת השמש לסין. וזה הוא סוד הקביעות אשר בנוי על שמונה עשרה שעות, כמו שצאמר: "נולד קדם חצות בידוע שנקראה סמור לשקיעת החמה", והפזנה בו לארץ ישראל, מקום התורה, והוא המקום אשר בו הורד אדם מגן עדן בליל שבת, ומפזנו התחילו דברי הימים אחר ששת ימי בראשית, והתחיל אדם לקרא שם לימים.

וכל אשר נוסבה הארץ והתחברו בני אדם היה מנינם לימים כאשר יסד אותם אדם, ועל כן לא נחלקו בני אדם בשבעת ימי השבוע, שהתחלקם מחצות יום סוף הישוב במערב, והוא שקיעת השמש לארץ ישראל, ובו נברא האור הראשון ואחר כך השמש, מפני שהיה אור, ושקע לשעתו, והיה לילה לישוב, ונמשך הסדר להקדים הלילה ליום, כמו שצאמר: "ויהי ערב ויהי בקר", וכן אמרה התורה: "מערב עד ערב".

ואל תטענו נגדי באלה החדשים התוכנים גנבי החכמה, ולא התכוננו לגנבה, אבל הם מצאו חכמות מספקות מעת שפחתה עין הנבואה, והתחכמו משכלם וקבעו קביעות לפי מה שנתן הקשם, ומפלל זה ששמו סין התחלת הימים, הפך התורה, אבל לא הפך גמור, האיל והם מספיקים עם אנשי התורה בהתחלת היום שהוא מסין, אבל המחלקת בינינו ובינם בהקדימנו הלילה לפני היום.

להישיר - לכוון ולהדריך. **מענת שנפרדו** - בדור הפלגה. **קבלה הארץ שבתות** - קדושת הארץ מתגלה גם במצוות השמיטה שחלה עליה. **הם תלויים** - קביעת הזמנים שבלוח השנה תלויה בארץ ישראל. **אבל תחילת השבת וכו'** - להבנת פסקה כ' ראה באורים בהרחבה. **הוריד אדם מגן עדן** - לאחר חטאו ירד מגן עדן לארץ ישראל. **נושבה** - התיישובה. **החדשים התוכנים** - חכמי האסטרונומיה שבזמנינו. **הקשם** - סברתם.